

Joc de paraules amb imatges prepotents

per MIQUEL DEYA

El mestre, les paraules i les imatges.

Amb el vol de la paraula *qualitat* aplicada a l'ensenyament, pareix frenat el joc que durant uns quants anys va estar en voga.

Ho puc concretar quan començà en el camp educatiu l'original joc que podrien dir derivat del bàsquet, però jugat individualment, sense cеста, ni pilota, ni camp..., que consisteix que un jugador provinent del camp professional, particular o oficial, o simplement aficionat, tirava una pilota a l'aire (vull dir una *paraula*), i mirava com queia tot dient: "que bé que cau".

Així han volat en temps successius *avaluació, creativitat, programació, motivació, activitat*, i altres. No sé les causes del canvi de paraula. La *qualitat* pareix que descansa, però ha estat tant de temps en canja que fins i tot ha corregut de boca en boca ~~de gort indocumentada~~. ~~Què n'hem tret, d'aquest joc? Sincerament crec que no n'hem tret gaire profit.~~ Causes? Les reduiria a dues: una d'orde extern; l'altra d'orde intern.

Causa primera

Per mi, seria que hi havia moltes *pilotes* de pedaç i poques de reglament...

Els mestres, a pesar de la insistència d'aquest joc, no hi han vist a penes motiu per modificar la seva actuació.

Les paraules han tengut mala sort. La insistència no ha classificat els conceptes que volien explicar. De l'*avaluació* el mateix Villar Palasi, en una entrevista del desè aniversari de la Llei General d'Educació, declarà que "no era això" el que ell havia projectat, que no ho havien entès ni poc ni molt. I no fa gaire una revista professional deia que se continuava aplicant malament.

Les conseqüències de la poca claretat i la confusió han estat nefastes de veritat.

No sé com certa persona degué entendre la paraula *activitat* per confondre-la amb el moviment local: "Aquesta escola —deia— és activa, els *meus alumnes se moven*"...

Com a curiositat diré que quan la *creativitat* començà a volar entre nosaltres en Taylor, l'any 1958, ja havia col·leccionat més d'un centenar de definicions d'aquesta paraula.

I així cada paraula ha tengut la seva història de malentesos. El canvi propugnat per la L.G.E. ha estat per molts només un canvi semàntic.

Causa segona

La resistència als canvis. Hi ha una constant de resistència no sols entre els mestres, sinó en molts altres col·lectius.

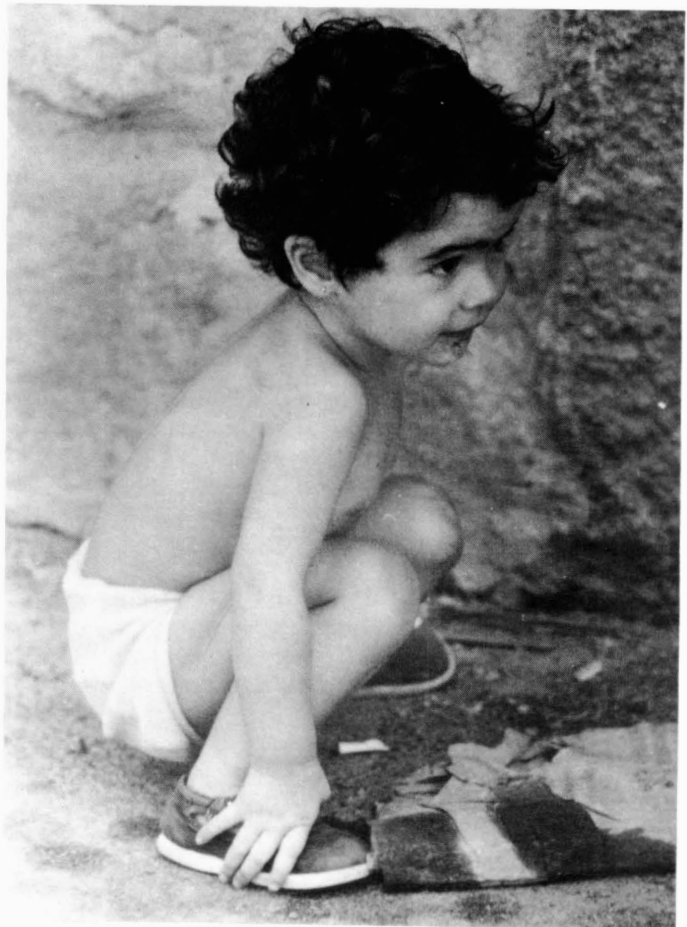
Aquesta resistència no prové de la pesera ni de la mala voluntat, sinó que els nostres moviments son dirigits per imatges. Però aquest fet necessitarà una explicació un poc detenguda.

Aquest fet ve de molt enfora. Neix un infant i no tarda a sentir fam i fred. Plora, naturalment. Però la naturalesa l'ha dotat per a aquest cas de l'instint de xupar. La mare té cura que xupi i se li calmen la fam i el fred.

A partir de la segona vegada, a les esmentades sensacions s'hi afegeix la imatge de la forma del lloc on ha xupat, més la sensació de benestar. A força de repeticions se refona el procés i se forma, ho direm en termes vulgars, una pel·lícula: fam + fred + forma de tal lloc + sensació de plaer.

De tal manera que si l'alimentació material se canvia pel biberó, l'infant se resisteix a xupar, perquè la nova imatge del biberó és distinta de la del pit de la mare. A vegades tarda a adaptar-se.

La quantitat de pel·lícules que dinge digereix els nostres moviments és incalculable: aixecar-nos del llit, vestir-nos, caminar pel carrer llegint sense topar amb cap obstacle, a no ser que s'hi hagi un de nón un pat que estigui gravat a la pel·lícula.



Fotografies: JAUME FALCONER

Aplicació.

Al mestre que per primera vegada entre dins un aula per exerci, immediatament se li reproduirà la primera imatge de la pel·lícula de l'escola on ell anava de nin, que segurament s'ha esforçat veient altres moles molt semblants a la seva. Aquesta pel·lícula gravada, guardada però no esborrada, vevin, i és natural, doncs, que aquell mestre novell faci el que contemplà tantes vegades.

Aquest mestre exigirà la taula de multiplicar i els verbs de memòria, els dictats trets dels llibre que té a mà, la classe de ingles, etc. etc.

És clar que aquest mestre ha assistit a la classe de pràctiques, però pel sistema i a pesar del grans esforços del professor no ha canviat la primera pel·lícula.

Arribam ara a una conclusió: l'escola, *per se*, no té moviment propi, no és creadora, és, davant tot i sobretot una força conservadora.

Puntualització de la teoria.

Podem concretar-la en tres principis que vénen a continuació junt amb un parell d'exemples.

1r. Si tenim imatge, realitzarem el moviment.

Així, no se vos ocorri devallar una escala pensant que caureu. És molt fàcil que redoleu.

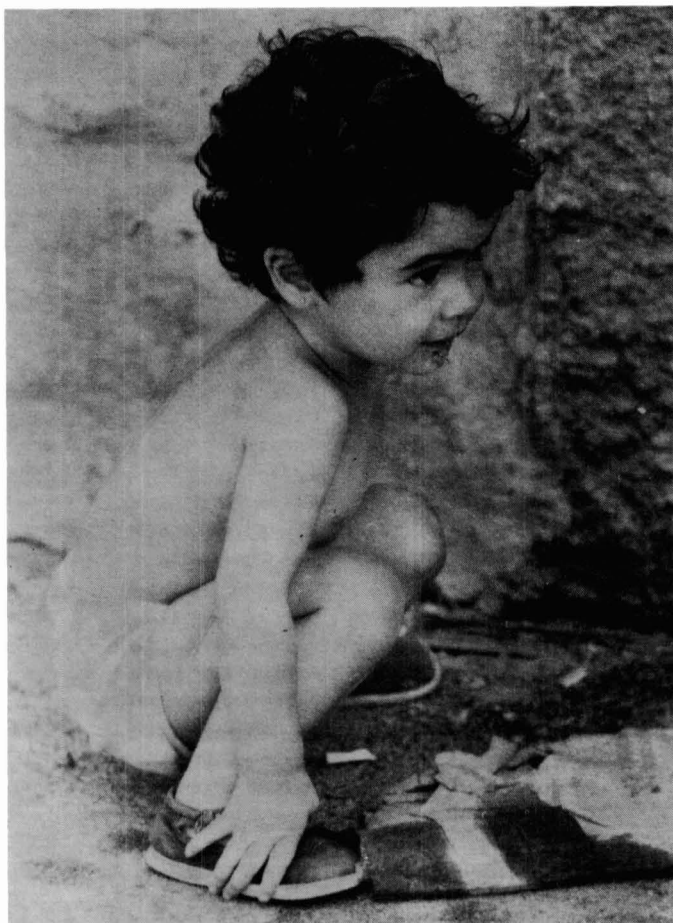
La mare veu que el nin petit talla una llesca de pa i crida: "te faràs un tall". La inspiració de la imatge a càrrec de la mare fa que molts vegades el nin se feri la mà.

2n. Si no tenim imatge, no hi haurà moviment, o almenys tendrà dificultat per realitzar-se.

Quantes persones conversen amb bastant fluidesa en un idioma estranger, però no obstant això, no hi escriuen bé ni dues paraules seguides. I al revés.

3r. Imatge trastornada produeix moviment capgirat.

Un exemple típic: la mare diu a la seva filla que dia tal vendrà a dinar la Sra. X, per tant haurà de posar molta cura quan faci la cuina... El resultat sol ésser així: l'arròs no és menjador, la patata



s'ha cremat, a la coca no ni ha sucre...

La mare està espantada, però té la culpa del fracàs, quantes vegades la seva filla ha fet aquells plats que han resultat de meravella. Doncs una altra vegada que calli i no trastorni les imatge de la filla.

Experimentació

Després de l'observació podeu passar a l'experimentació. No seria estrany que alguna cosa vos fos coneguda.

1.- Experiment de l'anell fermat amb un fil, sostengut amb dos dits de manera que pugui moure's a la boca d'un tassó. Tots els presents se posen d'acord; farem preguntes a l'anell; si la resposta és afirmativa, l'anell picarà a la dreta, i al revés.

Pregunta: "El rei nom Feli?" Resposta. D'aquí a breus moments l'anell picarà a l'esquerra. Naturalment que l'anell vols s'ha d'aguanta ben fort, sense moure gens la mà.

2.- Traçau sobre un paper una circumferència i dos diàmetres perpendiculars. Preparau una vareta prima i a un dels extrems li penjau un fil amb una pedreta fermada. Un dels assistents agafa la vareta i la pedreta inicialment estarà en direcció al centre. A continuació *pensa* que la pedra fa voltes. El moviment no tarda a produir-se. I serà suficient pensar en un dels dos diàmetres perquè el moviment de la pedreta canvi.

3.- Posau un nin dret davant vostre. Els peus junts per limitar la base de sosteniment. Ulls clus per eliminar distraccions. El altres nins han de callar. Dígau-li: "Pensa en la pissarra de la dreta"; "Pensa en mi". Aquest nin s'inclinarà en direcció d'aquell en el qual pensa.

La primera vegada pot ser que el moviment sia indecís. En aquest cas repetiu l'experiment, advertint al nin que segurament no pensava en res i ell dirà que teniu raó.

Fem una pasa més: procurau que el nin tengui en els seus punts cardinals, objectes ben definits. Ara dígau-li: "Pensa en la cosa que vulguis d'aquest quatre" Observau un moment i li endevinareu en què pensava.

Amb un poc de pràctica encertareu quasi sempre. I dir això perquè hi ha persones que tenen *negativisme*, o sia la tendència permanent i instrintiva a mantenir-se fermes contra tota sollicitud venguda del món exterior. En aquest cas se mourà en la direcció contrària de la que ha pensat.

4.- Ara vull contar un experiment molt interessant que necessita una pràctica molt acurada en l'experimentació psicològica.

Hi ha persones que tenen *eidetisme*, o sia la facultad de tornar veure, fixant la vista sobre una superfície llisa la imatge de l'objecte, dibuix o fotografia que han tengut davant els ulls.

Se li mostra un dibuix de retxes amb tinta molt gruixades. Inmediatament des d'una distància curta se presenta a la persona experimentada un paper blanc, i se li indica que miri molt bé. En veure reflectit el dibuix d'una manera tan clara, la persona queda intensament sorpresa. En aquest moment se li col·loca un braç sobre el cap i se li diu que se toqui el genoll i no ho fa, perquè no pot. La imatge que té és la del *braç penjant* i no de la mà sobre el cap.

Mestres renovadors.

Que l'escola sia conservadora no vol dir que totes les escoles sien iguals. Sortosament entre nosaltres hi ha un estol de mestres l'escola dels quals, de fossilització, de rutina tradicional, no en té ni un pèl, i ni un caire personal molt notable.

Com ho han fet? Senzillament s'han desmuntat tota la pel·lícula de primeres imatges esmentades. Aquest procés demana *l'actuació de la voluntat*. Però alerta, la voluntat té una manera d'actuar que s'ha de conèixer, no actua despòticament, no pot exercir el seu poder sobre els músculs o la paraula, ni sobre qualsevol altra activitat del nostre ésser. La voluntat té una funció específica: mantenir en la lucidera de la consciència el domini

d'un judici de valor presentat com a tal per la intel·ligència, en detriment del judici contrari.

És una acció diplomàtica el manteniment indicat. Així les imatges útils són conservades; les inútils, inhibides, i per conseqüència la decisió s'efectua, el moviment se realitza. La voluntat no pot fer una selecció crítica entre les imatges conscients, favorables les unes i adverses els altres; és l'adhesió ferma de la voluntat a un judici, en virtut de la qual deixa el camp lliure a les imatges favorables. I l'acció se compleix.

En resum: esforç de *mantenir* té per efecte inhibir.

Més clar: Els mestres que reformen la seva escola donant-li una personalitat no ho fan *com a tals mestres*, sinó com a *pensadors*. Tenen una cultivada *capacitat crítica de reflexió* que els ha facilitat valorar una determinada filosofia i formular un judici de valor: tenen ben clar el que és la finalitat de l'educació. El muntatge de l'escola a la qual assistiren de petits, quasi segur el que trobaren l'escola a què els destinaren i que encara avui han pogut veure aplicat més del que convendria, no els servia per assolir l'ideal que s'havien format i amb molt d'encert l'han abandonat.

Altres herbes...

Hem quedat que el joc de les paraules difícilment ha millorat l'escola.

I la caterva de llibres apareguts amb motiu de la publicació de la LGE? Aquí hem de distingir el simple canvi de llibre i la tria de *tal llibre* perquè encaixa amb el meu ideal. ¿Quin camí s'ha seguit?

I la frondositat legislativa? Un gran mestre renovador de veritat deia: "Déu m'alliberi de funcionaris i de juntes estatals".

Clar i llempant: aquest tres aspectes enunciats tenen de comú que són *coses*, i aquestes solen no poden conformar més que les persones amb vocació de magatzem. Si les volen tractar amb un to més elevat dirien vocació de simple erudit. Aquestes persones saben moltes *coses*, però no saben què n'han de fer.

Això ho expresà molt bé Eugeni d'Ors: "El coneixement concret, la *notícia*, ens dona la meitat del saber, la classificació, l'orde, l'altra meitat. Allò primer satisfà el nostre ímpetu de curiositat. Allò segon la nostra exigència de raó".

De les pilotes, vull dir les paraules, ja n'hem parlat prou.

De les disposicions oficials, un tant per cent molt gros a penes tenen relació amb els destinataris, o subjects, de l'educació: nins, al.lots, joves. I cada disposició nova no fa més que augmentar la confusió, el desgavell.

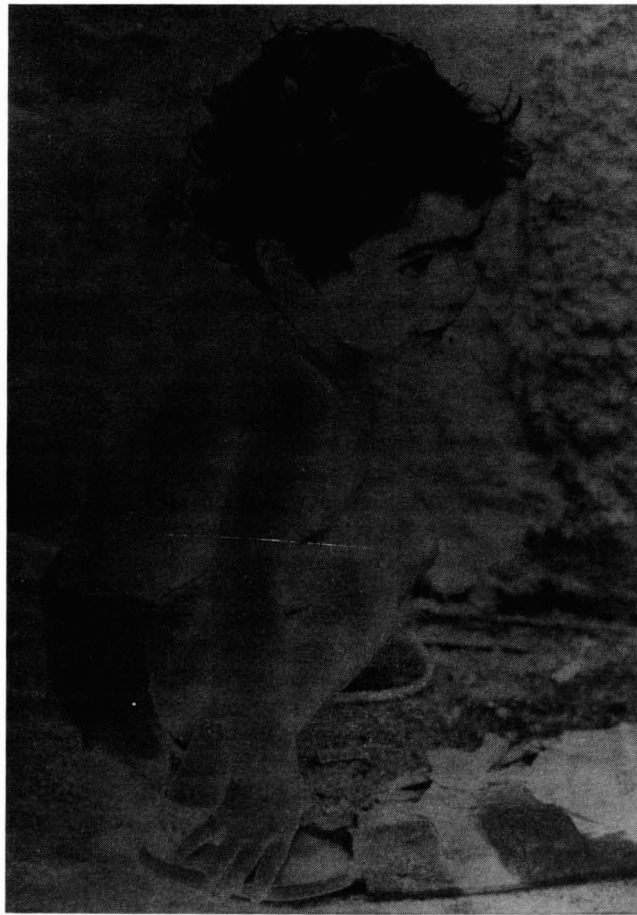
La problemàtica de la realitat objectiva s'ha de resoldre com toca. Per a això se necessiten dues condicions.

Primera la *senzillesa*, és a dir el judici format exclusivament amb mi mateix, sense intrusions de mires, convenències, temors o interessos. Mirar la realitat sense cap vidre que la deformi i del més a prop possible. Un procediment és ficar-se dins quatre parets on se reuneixen les inefables comissions.

La segona condició seria la *sinceritat*, o sia l'expressió clara i feel del nostres pensaments i sentiments.

I naturalment obrar en conseqüència. Això no sol ésser la característica de les disposicions oficials. Creu que al galimaties de disposicions, sobre la problemàtica educativa cada dia *in crescendo*, se li pot aplicar el que mossèn Bartomeu Tauler feia de l'aparició del Dret Canònic: "Tal volta s'ha descobert que no val desprendre energies en qüestions disciplinars i jurídiques, quan les qüestions vitals van per un altre cantó".

Voleu un cas més deplorable del fracàs de la burocràcia? no hi ha dia en què oficialment o particularment no se tracti del tema de la investigació. Fins i tot com sabeu hi ha institucions que cuiden aquest problema, però els fets van per un altre cantó. Per exemple, l'any passat es varen comprar al nostre país aspirines per valor de 1.500 milions de pessetes i "Clamoxil", per valor de



2.000 milions, si a la farmàcia li correspon el 30% quina quantitat se n'ha anata l'estranger?

Doncs bé, no valdria la pena agranar literalment la burocràcia i organitzar d'una manera simple l'enyorada investigació?

Els mestres renovadors no han tengut més remei que fer-ho així en un elevat tant per cent. Han preferit cercar, i l'han trobada, una ordenació fonamentada en un concepte nou, vital i realista de l'educació, entorn de la qual gira tota la tasca educativa que desenrotllen.

Aquest concepte d'educació a nivell de país, desgraciadament, encara no l'hem trobat. "És que com digué recentment Cristòfol Halfter duim tres-cents anys sense la valoració de l'educació cultural del nostre poble".

No obstant això, segurament amb un excés d'imaginació com que vegi una idea difusa de l'educació que du camí de concretar-se. Deu ésser que reviu el que escrigué —quant de temps fa?— Alfons el Savi. Educar és "facere que los fijos vengan a acabamiento de ser homes". Aquest *acabamiento* el subscriuríem tots si fos per entrar de ple en una vida de treball i pau per a tots.

Aquest *acabamiento* preocupa molt als pares. Val aquí una mostra entre moltes que tenim recollides.

En una reunió informal entre els directius de l'associació de pares i els professors d'un Col·legi, un pare demanà "què pensen fer dels nostres nins".

Un dels professors, després d'uns moments de silenci embarrassós, respongué: —"Jo sóc el professor de matemàtiques" —Bé replicà el pare—, i vostè, amb les seves matemàtiques, què pensa fer del meu fill?

I acab. Tal volta direu que he escrit massa. Amb tot el que he escrit desitjaria que trobàsseu un material de reflexió que ens duguí de veres al millorament de la *qualitat* de l'ensenyament entre nosaltres.